

ХУЛОСАИ ШҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-028 назди
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни
оид ба диссертатсияи Ғафурзода Дилбар оид ба дарёфти дараҷаи илмӣ
номзади илмҳои филологӣ

Парвандаи аттестатсионии № _____

Қарори Шӯрои диссертатсионӣ аз 01.10.2018, № 1

Дар бораи ба шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон Ғафурзода Дилбар
додани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ.

Диссертатсия дар мавзӯи «Хусусиятҳои жанрию услубии ҳикоя ва
повестҳои Сорбон» аз рӯи ихтисоси 10.01.01-Адабиёти тоҷик, ки барои
ҳимоя санаи 26 июн (суратчаласаи № 1) ба Шӯрои диссертатсионии
6D.KOA-028-и Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи
Садриддин Айни пазируфта шудааст (Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734003,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 121).

Ғафурзода Дилбар 26-уми майи соли 1982 ба дунё омадааст.

Соли 2003 факултети филологияи тоҷики Донишгоҳи давлатии
Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуровро хатм кардааст. Аз соли
2013 унвонҷӯи кафедраи адабиёти муосири тоҷики Донишгоҳи давлатии
Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров мебошад. Ҳоло дар
кафедраи журналистика ва назарияи тарҷумаи Донишгоҳи давлатии
Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров фаъолият менамояд.

Рисола дар кафедраи адабиёти муосири тоҷики Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров навишта шудааст.

Роҳбари илмӣ – Матлуба Мизоюнус, доктори илмҳои филологӣ,
профессори кафедраи адабиёти муосири тоҷики Донишгоҳи давлатии
Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров.

Муқарризони расмӣ:

Раҳмонов Шохзамон– доктори илмҳои филологӣ, профессор,
мудири шӯбаи адабиёти муосири тоҷики Институти забон ва адабиёти

ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Мирсаидов Баҳром Тоҳирович – номзади илмҳои филологӣ, дотсент, директори Китобхонаи вилоятии оммавии ба номи Тошхоҷа Асирии вилояти Сугд.

Муқарризон ба диссертатсия тақризи мусбат додаанд.

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар тақризи мусбати худ, ки ба қалами мудирӣ кафедраи назария ва адабиёти навини форсии тоҷикии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, номзади илмҳои филологӣ, дотсент **Зайниддинов Муртазо** тааллуқ дорад, таъкид доштааст, ки рисола ба мавзӯи муҳими илми адабиётшиносӣ бахшида шудааст. Диссертант зери унвони «**Хусусиятҳои жанрию услубии ҳикоя ва повестҳои Сорбон**» муҳимтарин паҳлӯҳои эҷодиёти нависандаро дар заминаи қонуниятҳои меъёрҳои аслии адабиётшиносӣ тадқиқ намудааст.

Дар тақриз омадааст, ки тарзи чоғузори мавод, таҳлили асарҳо, таҳлили маводи илмӣ, ба доираи баҳс кашидани матлабҳои мавриди таҳқиқ аз омодагии хуби илмии унвончӯ дарак медиҳанд.

Дар маҷмӯъ, рисолаи таҳқиқотии **Ғафурзода Д.** кори анҷомёфта ба шумор омада, ба тамоми талаботи Комиссияи Олии Аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки нисбат ба дарёфти унвони илмии номзади илмҳои филологӣ муқаррар намудааст, ҷавобгӯ мебошад. Муаллифи рисола аз рӯи ихтисоси 10.01.01-Адабиёти тоҷик ба гирифтани дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ сазовор мебошад.

Унвончӯ муаллифи 9 мақолаи илмӣ буда, аз ҷумла 3 мақолаи ӯ дар нашрияҳои илмӣ тақриздиханда ҷоп шудааст. Ҳамаи мақола танҳо ба қалами унвончӯ мутааллиқ буда, бе ҳаммуаллифӣ ба таъби расидаанд:

1. **Қаюмова Д.Ғ.** Насри Сорбон дар нақди адабии тоҷик //Д.Ғ.Қаюмова// Номаи Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Хучанд. – 2014. – №4(41). – С. 34-39.

2. Қаямова Д.Ф. Мулоҳизаҳо доир ба кассаҳои Сорбон /Д.Ф.Қаямова// Номаи Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Хучанд: 2015. – №2(43). – С. 109-112.

3. Қаямова Д.Ф. Сорбон – устои тасвирҳои психологӣ /Д.Ф.Қаямова// Ахбори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон. Силсилаи илмҳои ҷомеашиносӣ. – Хучанд. – 2016. – №3(68). – С.67-73

Ба автореферат тақризи зерин ворид шудаанд:

1. Мирзо Муллоаҳмадов – доктори илмҳои филологӣ, узви вобастаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, мудири шуъбаи Институти омӯзиши масъалаҳои давлатҳои Осиё ва Аврупои Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, профессор. Тақризи мусбат буда, дар он чунин эродҳо сабт шудаанд:

1. Ба андешаи мо, агар муаллифи рисола шеваи нигоҳи хикоя ва повестҳои Сорбонро бо асарҳои мухташамӣ ӯ муқоиса намуда, роҷеъ ба ҷараёни тақмили таҷрибаҳои ҳунарии вай низ мулоҳизоти хешро баён менамуд, арзиши рисола боз ҳам афзун мегардид. Албатта, муаллифи рисола зимни баррасии ҳофизаи таърихӣ ва ҷаҳрафаринӣ ба ин масъала то андозае рӯҷӯ кардааст, вале ба андешаи мо ин мавзӯ боз ҳам бештар таҳқиқ мешуд, мувофиқи мақсад буд.

2. Дар рисола бархе ғалатҳои имлоӣ ва китобӣ ба мушоҳида мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба салоҳи кори муаллиф аст.

2. Олимова Хосият Ҳакимовна – номзади илмҳои филологӣ. дотсент, декани факултети филологияи тоҷики Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода. Тақризи мусбат буда, дар он чунин эродҳо зикр гардидаанд:

1. Ҳасли дуҷуми боби аввали рисола «Эҷодиёти Сорбон аз нигоҳи мунаққидон» ном гирифтааст, ки бархе мабӯҳи он бо масоили дараҷаи омӯхта шудани мавзӯи рисола пайванд дорад. Хуб мебуд, ки баъзе

матолиби он ба қисмати дараҷаи омӯхта шудани мавзӯ интиқол дода шавад.

2. Аз муҳтавои ҳуди рисола пайдост, ки ба эҷодиёти Сорбон пажӯҳишгарони хориҷӣ низ тавачҷух зоҳир намудаанд. Аммо дар автореферати рисола ин масъала ба таври равшан ва мушаххас нишон дода нашудааст. Мувофиқи мақсад мебуд, агар дар қисмати дараҷаи омӯхта шудани мавзӯ дар муқаддимаи рисола низ матолиби марбут ба ин масъала ворид карда шаванд.

3. **Одинаев Нурмахмад Сафарович** – номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудири кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон. Тақриз мусбат буда, ба сифати маслиҳат чунин нуктаҳо ёдрас шудаанд:

1. Боби якуми рисола бештар хусусияти омӯрӣ пайдо кардааст, ҳол он ки дар ин бахш ба масоили илмӣ ворид шудан лозим аст.

2. Дар боби дуюм ба ҷои таҳлили илмӣ ё мавзӯӣ баъзан услуби нақл ба назар мерасад.

3. Дар саҳифаи 19-и фишурда муҳаққиқ таъкид менамояд, ки «Ташбеҳ, таҷнис, тамсил, муболиға, сифатчинӣ ва ғайра дар асарҳои нависанда бо камали устодӣ ба қор рафтаанд», аммо ягон мисоле оварда нашудааст.

Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба мавқеи пажӯҳиши онҳо дар адабиётшиносии имрӯз иртибот дорад. Муқарризони расмӣ дар ҳавзаҳои илмии Тоҷикистон ба унвони адабиётшиносони дақиқназар эътироф шудаанд. Ҳамзамон оид ба назму насри муосир ва мағзу моҳияти ҷараёни адабии замони китобу мақолаҳо ва тақризиҳои зиёди онҳо ба таъби расидааст. Муассисаи пешбар аз муассисаҳои бонуфузи олии таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, дар омода кардани мутахассисони соҳибунвон нақши назаррас дорад.

Шӯрои диссертатсионӣ баъди баррасии кори диссертатсионии Қаюмова Д.Ғ. таъкид менамояд, ки дар заминаи ин рисолаи илмӣ корҳои зерин ба субут расидаанд:

– мақоми нависандагӣ ва ҷанбаҳои ҳунарии Нависандаи халқии Тоҷикистон Сорбон муайян карда шуд;

– сарчашмаҳои эҷодӣ, таъсиргузори мактаби адабии давр ва сабки хоси суҳанвари Сорбон нишон дода шуд;

– арзиши адабӣ ва эстетикӣ осори Сорбон, баҳусус, вижагҳои жанрию сохторӣ, забону услуб, шеваи нигориш ва мазмун мундариҷаи ҳикояву повестҳои адиб тадқиқ гардиданд;

– ба мероси маънавии Сорбон аз назари мазмун, мундариҷа, мавзӯ, ғоя, ҳунар ва арзиши адабӣ баҳои сазовори илмӣ дода шуд;

– вусъати олами андешаҳои нависанда, ҷаҳонбинӣ, арзиши таърихӣ асарҳои ӯ, инчунин нерӯи тасвиргарӣ, рамзгароиву афсонапардозӣ, киёфасозӣ, манзаранигорӣ ва дигар ҷанбаҳои поэтикаи осори Сорбон равшан гардид;

– тадқиқот соҳибмактаб будани Сорбон ва роҳу равиши хоси нависандагӣ доштани ӯро собит сохт;

Ниҳоят, аён гардид, ки Сорбон аз беҳтарин адибони тоҷик буда. эҷодиёти ӯ барои муаррифию ҳифзи арзишҳои олии халқу миллати тоҷик ва боз кардани саҳифаҳои сарнавишти мардуми мо нақши носутурданӣ доранд.

Арзиши илмӣ рисола барои таҳқиқи масоили адабиёти муосир. хоса насри имрӯзи тоҷик аз чанд ҷиҳат судманд мебошад. Арзиши назариявии онро таҳқиқи поэтикаи ҳикоя ва повести муосир, инчунин масоили марбут ба вижагҳои жанрии ин анвои адабӣ собит месозанд. Тадқиқоти мазкур ҳангоми навиштани китобҳои дарсии таърихӣ адабиёти тоҷик, бахши адабиёти муосир, таълифи корҳои курсӣ ва корҳои дипломию хатм, таълими дарсҳои адабиёти муосири тоҷик. курсҳои махсус оид ба масъалаҳои умдаи насри муосир барои донишҷӯён метавонад хидмат менамояд.

Дар раванди тадқиқи мавзӯи усулҳои муқоисавӣ, муқоисавӣ-таърихӣ ва ҷо-ҷо усули омӯри истифода гардид. Дар ҷараёни навиштани тадқиқот унвонҷӯ аз усули илмии олимони ватанию хориҷӣ суд ҷустааст.

Ҳангоми омӯзиши ҳамачонибаи мавзӯи аз нашрҳои осори Сорбон ва куллии ӯ истифода шудааст. Барои муайян кардани шахсияти адабию ҳунари ва ҷойгоҳи адиб дар муҳити адабии давр қариб тамоми китобу мақолаҳо ва тақризҳои, ки ҳам дар замони шӯравӣ ва ҳам даврони истиқлолият оид ба эҷодиёти Сорбон интишор гардидаанд, мавриди омӯзишу истифода қарор ёфтаанд. Дар рисола ҳамчунин асарҳои баъзе аз нависандагони муосири тоҷик низ барои таҳлилу муқоиса ва шарҳу бозгӯии паҳлуҳои гуногуни насри замони мо истифода гардидаанд.

Саҳми фардии унвонҷӯ дар он аст, ки бори нахуст ташаккули шахсияти эҷодии Сорбон, мавқеи мактаби адабии замон дар рушди шахсияти эҷодии адиб ва назари муҳаққиқон ба осори ӯ мавриди тадқиқ қарор гирифт. Дар адабиётшиносии тоҷик маротибаи аввал хусусиятҳои бадеию услубӣ, масъалаи характер, тасвири олами ботинии қаҳрамон, рӯи замон ва ҳофизаи таърихӣ, инчунин забону сабки баёни жанрҳои мазкур, нақши ровӣ дар зикри воқеа ва тасвирҳои психологӣ, афсонапардозӣ, мавқеи рӯҷӯҳои лирикӣ ва унсурҳои композитсияи асари бадеӣ дар мисоли осори Сорбон омӯхта шуд.

Дар ҷаласаи худ аз санаи 1-уми октябри соли 2018 Шӯрои диссертатсионӣ қарор мекунад, ки кори диссертатсионии Қаюмова Дилбар Гафуровна, ки барои дарёфти илмии номзади илмҳои филологӣ ба ҳимоя пешниҳод шудааст, кори илмии мустақил ва анҷомёфта буда, ба талаботи банди 10 «Низомнома оид ба тартиби додани унвонҳои илмӣ», ки Комиссияи Олии Аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон санаи 26.11.2016, № 505 тасдиқ кардааст, ҷавобгӯ мебошад ва унвонҷӯ сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ доништа мешавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинхонӣ аъзои Шӯрои диссертатсионӣ дар ҳайати 21 нафар ширкат намуданд, ки аз ин теъдод 7 нафар доктори илм аз рӯи ихтисоси 10.01.03- Адабиёти халкҳои мамолики хориҷӣ (Адабиёти тоҷик) буданд. Аз ин теъдод __21__ нафар тарафдор зид, бетараф нест, дар қуттӣ варақаи овоздиҳии бекоршуда намонд.

Раиси Шӯрои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ,
профессор

Ҷаматов С.С.

Котиби Шӯрои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои филологӣ,
дотсент

Мирзоалиева А.Ш.